

особою діяння втратило суспільну небезпечність або воно перестало бути суспільно небезпечним, суд визнає особу як таку, що не підлягає кримінальній відповідальності. Така підстава також залежить від ступеня тяжкості правопорушення та застосовується лише у разі вчинення особою кримінального проступку або нетяжкого кримінального правопорушення вперше.

Іншим видом звільнення від кримінальної відповідальності є сплив строків давності. Мова йде про випадки не виявлення та не притягнення особи до відповідальності правоохоронними органами в строки, встановлені законодавством.

Інститут звільнення від кримінальної відповідальності слід відрізнити від інституту звільнення від покарання та його відбування. Зазначені поняття мають різну природу та визначені різними розділами КК. Так, інститут звільнення від покарання та його відбування спрямований на те, щоб надати особі право не відбувати покарання або його певний строк, або його частини та реабілітуватися в суспільстві швидше. Ця процедура застосовується у разі зменшення рівня чи втрати особою суспільної небезпечності, а також у разі недоцільності чи неможливості застосування чи відбування покарання.

Більш того, звільнення від покарання та його відбування може бути застосоване лише до засудженої особи. При цьому в такому разі, у особи залишається наявність судимості, що також відрізняє її від звільнення від кримінальної відповідальності.

Отже, звільнення від кримінальної відповідальності становить собою інститут кримінального права, що має певні особливості. Тому зазначене залишається актуальним як предмет подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України : Закон України в ред. від 30 груд. 2020 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 19.03.2021).

Машталяр Вадим Андрійович
курсант 2-го курсу інституту №3
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: **Мостепанюк Л.О.**
доцент кафедри кримінального права,
кандидат юридичних наук, доцент

ПОВТОРНІСТЬ, СУКУПНІСТЬ ТА РЕЦИДИВ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ

У Кримінальному кодексі України (далі – КК) [1] у розділі VII Загальної частини «Повторність, сукупність та рецидив кримінальних правопорушень» регламентовано випадки вчинення особою двох і більше

кримінальних правопорушень. У науці кримінального права ці випадки об'єднані під загальним поняттям «множинність кримінальних правопорушень». Відповідно повторність, сукупність та рецидив кримінальних правопорушень розглядається окремими формами множинності кримінальних правопорушень, кожна з яких має специфічний кримінально-правовий зміст.

Однак, як зазначено у Постанові Пленуму Верховного Суду № 7 від 4 червня 2010 р. «Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність та рецидив злочинів та їх правові наслідки» цей зміст визначений у КК так, що деякі із цих форм не виключають одна одну. Тому вчинення особою двох або більше кримінальних правопорушень може за відповідних умов утворювати сукупність і повторність (наприклад, вчинення грабежу особою, яка раніше вчинила крадіжку), повторність і рецидив (наприклад, вчинення вимагання особою, яка має судимість за шахрайство). Це зумовлює необхідність визначення нормативного змісту вказаних проявів множинності кримінальних правопорушень.

Множинність кримінальних правопорушень як родове поняття передбачає наявність таких основних (істотних та обов'язкових) ознак:

- 1) це різновид суспільно небезпечної поведінки однієї і тієї самої особи;
- 2) суспільно небезпечна поведінка особи у поєднанні з іншими фактичними обставинами відповідає кільком (двом або більше) окремим юридичним складам кримінальних правопорушень;
- 3) суспільно небезпечна поведінка особи, що відповідає кільком юридичним складам кримінальних правопорушень, з урахуванням нормативного змісту відповідних положень кримінального права України не може визнаватись єдиним (єдиним) кримінальним правопорушенням;
- 4) за кожний із вчинених кримінальних правопорушень особа несе або має нести окрему кримінальну відповідальність;
- 5) передбачені законом кримінально-правові наслідки кожного з вчинених кримінальних правопорушень певною мірою впливають на зміст та (або) обсяг сукупної кримінальної відповідальності особи.

Сформульовані основні ознаки поняття множинності кримінальних правопорушень, на наш погляд, відображають кримінально-правовий зміст даного явища достатньою мірою та можуть бути використані в якості родових ознак, тобто таких ознак, які притаманні усім проявам множинності кримінальних правопорушень.

В свою чергу, основний кримінально-правовий зміст кожного із зазначених проявів множинності кримінальних правопорушень може бути визначений шляхом:

- а) виокремлення специфічних ознак даного прояву;

б) конкретизації окремих родових ознак множинності кримінальних правопорушень, актуальної для даного прояву;

в) системного поєднання родових ознак множинності кримінальних правопорушень (у тому числі конкретизованих) зі специфічними для даного прояву ознаками [3, с. 336].

На сьогодні невирішеною залишається проблема кваліфікації повторності кримінальних правопорушень. Законодавці окремих зарубіжних держав намагаються вирішити цю ситуацію на законодавчому рівні. Певне правило кваліфікації в окремих КК доповнює частину статті, що визначає окреме поняття. Наприклад, в ч. 5 ст. 11 КК Казахстану зазначено, що у випадках, коли неодноразовість кримінальних правопорушень передбачена як обтяжуюча ознака, що тягне за собою більш суворе покарання, вчинені особою кримінальні правопорушення кваліфікуються за відповідною частиною статті Особливої частини КК, які передбачають покарання за неодноразовість кримінальних правопорушень. У тих випадках, коли неодноразовість кримінальних правопорушень не передбачена в статті як кваліфікуюча ознака, вона відповідно до ст. 54 КК Казахстану може враховуватись при призначенні покарання [4, с. 37].

Специфічними ознаками повторності кримінальних правопорушень у науковій літературі різних історичних періодів називають неодночасність їх вчинення, а також певні особливості самих кримінальних правопорушень. Виокремлення третьої специфічної ознаки повторності кримінальних правопорушень (не має значення, чи була особа засуджена за раніше вчинений кримінальне правопорушення) з формально-логічної точки зору можливе, однак, на наш погляд, у даному випадку йдеться про конкретизацію однієї з родових ознак множинності кримінальних правопорушень – за кожний з вчинених кримінальних правопорушень особа несе або має нести окрему кримінальну відповідальність [3, с. 338].

Слід зазначити, що всі кримінальні правопорушення, що входять до сукупності, підлягають самостійній кваліфікації; наявність повторності і рецидиву тягне за собою більш сувору кваліфікацію вчиненого; повторність і рецидив визначаються як обставини, які обтяжують покарання при його призначенні; встановлені спеціальні правила призначення покарання при сукупності кримінальних правопорушень і при рецидиві [5, с. 1].

Проблеми рецидиву кримінальних правопорушень досліджували у своїх працях О.О. Дудоров, І.О. Зінченко, М.Й. Коржанський, В.В. Кузнецов, М.І. Мельник, В.О. Навроцький, А.В. Савченко, Т.І. Созанський, В.І. Тютюгін, Б.М. Телефанко, П.Л. Фріс, М.І. Хавронюк. В роботах зазначених науковців питання рецидиву кримінальних правопорушень висвітлюються в контексті вчення про множинність кримінальних правопорушень [2, с. 251]. Майже кожен другий засуджений вчинив не один, а два і більше кримінальних правопорушень або раніше засуджувався за вчинення кримінального правопорушення. В середньому кожний третій

кримінальне правопорушення вчиняються рецидивістом. Причому рецидивісти вчиняють переважно тяжкі кримінальні правопорушення — вимагання, розбої, тяжкі посягання проти особи, тяжкі види хуліганства.

Отже, для оптимізації вивчення множинності кримінальних правопорушень, є необхідним використання положень КК, інших нормативно – правових актів та юридичної літератури.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001№ 2341-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 2526, ст.131.
2. Устрицька Н.І. Поняття рецидиву злочинів за кримінальним правом України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. №3. 2018. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyku.pdf (дата звернення: 28.03.2021).
3. Колос О.В. Специфічні ознаки повторності злочинів у теорії кримінального права. *Часопис Київського університету права*. 2013/2. URL: http://kul.kiev.ua/images/chasop/2013_2/336.pdf (дата звернення: 28.03.2021).
4. Устрицька Н. І. Кваліфікація повторності злочинів: монографія. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. 216 с. URL: http://nbuvipar.gov.ua/images/dorobku_partneriv/Ystrucka.pdf (дата звернення: 28.03.2021).
5. Мельник П.М., Швець Ю.М. Множинність злочинів:повторність, сукупність та рецидив злочину. URL: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/16700/1.pdf> (дата звернення: 28.03.2021).

Нікулін Назар Валерійович

курсант 2-го курсу інституту №3

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: **Мостепанюк Л.О.**

доцент кафедри кримінального права,

кандидат юридичних наук, доцент

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ЇЇ ПІДСТАВИ

У науці кримінального права немає єдиного розуміння кримінальної відповідальності: її ототожнюють із кримінальним покаранням; характеризують як різновид обов'язку особи, яка вчинила кримінальне правопорушення; розглядають її як специфічні кримінально-правові відносини; розуміють як реалізацію санкції Кримінального кодексу України (далі – КК); розглядають як засудження винної особи за вироком суду за скоєне кримінальне правопорушення із призначенням вироку чи без нього. Лише у Загальній частині КК словосполучення «кримінальна відповідальність» використано у заголовках двадцяти статей. Відсутність відповідного законодавчого визначення, що спричинило дискусії вчених